

Západočeská univerzita v Plzni
Právnická fakulta – katedra trestního práva

Posudek na rigorózní práci Mgr. Tomáše Vlčka

Krajní nouze a nutná obrana v českém a zahraničním trestním právu

1) Zaměření RP a její základní koncepce

Autor zvolil velmi zajímavou, aktuální, neustále se vyvíjející, avšak odbornou literaturou neprávem opomíjenou problematiku. Jeho rigorózní práce tvoří uceleně zpracovaný odborně teoretický podklad pro zájemce o toto téma, což je nepochybně přínos rigorózní práce, která je navíc významně obohacena o cenné poznatky autora z aplikační praxe a komparativního srovnání s německou a slovenskou právní úpravou. Rigorózní práce je převážně věnována teoretickým otázkám právní úpravy krajní nouze a nutné obrany de lege lata. V tomto ohledu práce naplňuje zvolené zadání.

2) Použité metody a způsob zpracování zvolené problematiky

Základními metodami použitými při zpracování práce jsou metody analyticko-deduktivní, syntetická, kompilativní a komparativní, když autor do své práce zařadil srovnání se slovenskou a německou právní úpravou. Autor se převážně zaměřil na analytický rozbor a výklad příslušných ustanovení trestního zákoníku. Analýza aktuálních otázek zvoleného tématu je v závislosti na vybrané judikatuře a literárních pramenech provedena velmi zdařile. Práce je čtivá, je velmi pečlivě zpracována, má logickou strukturu, jazyk rigorózní práce je kultivovaný, bez závad a na vysoké úrovni je i formální stránka práce. Kontrolou plagiátorství nebyla zjištěna žádná významná shoda.

3) Zvolená systematika práce

Rigorózní práce má rozsah 100 stran, obsahuje bohatý seznam použité literatury a judikatury a cizojazyčné resumé. Autor problematiku přehledně dělí do sedmi základních kapitol a závěr. Po úvodu seznamuje autor čtenáře s obecnými pojmy dané problematiky, když podrobněji se věnuje pojmu protiprávnosti. Těžiště práce je obsaženo v kapitole čtvrté a páté, v nichž autor provádí detailní rozbor jednotlivých podmínek obou okolností vylučujících protiprávnost, včetně otázek souvisejících s případnými exesy. Autor v rámci těchto kapitol neopomenul ani poměrně komplikovanou teoretickou pasáž věnovanou omylům v okolnostech vylučujících protiprávnost, což významně přispívá komplexnosti zpracování zvoleného tématu.

Přínosem práce je i velmi zdařile zpracovaná komparativní kapitola, která je pak i zdrojem pro autorovy úvahy de lege ferenda. V této pasáži je třeba ocenit práci autora s originálními cizojazyčnými zdroji. Tato část práce je přínosem i pro odborného čtenáře, který si po jejím přečtení odnáší nové poznatky a zejména pak poučení pro aplikační praxi.

Autorův výklad zkoumané problematiky je srozumitelný a přesvědčivý, autor příkladně využívá odborné literatury a především judikatury (včetně judikatury ÚS) k tomuto tématu. Přestože práce není zcela originálním dílem, prokazuje schopnost autora výborně pracovat s odbornou literaturou a judikaturou, která je k danému tématu k dispozici. Úvahy de lege ferenda pak dokazují schopnost autora generalizovat získané poznatky a vyvodit z nich odpovídající závěry a doporučení.

4) Nedostatky a problémy práce

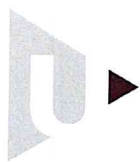
Předložená práce netrpí žádnými výraznějšími nedostatky, pouze postrádám podstatně širší a hlubší rozbor otázek souvisejících s použitím automatických zařízení a systémů určených k zajištění ochrany osob a majetku. Pro účely aplikační praxe by bylo ku prospěchu věci zařadit do práce i rozbor relevantní judikatury se zaměřením na problémy spojené s recidivními případy útoků na majetek či domovní svobodu a možnosti obrany proti takovým útokům.

5) Celkové zhodnocení práce

Předložená práce svým rozsahem, koncepcí a způsobem zpracování splňuje požadavky kladené na rigorózní práci. Vzhledem k shora uvedenému ji doporučuji k ústní obhajobě.

V Plzni dne 5. 12. 2019

JUDr. Petr Kybic, Ph.D.

FAKULTA PRÁVNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK NA RIGORÓZNÍ PRÁCI

Název práce:

Krajní nouze a nutná obrana v českém a zahraničním trestním právu

Autor práce:

Mgr. Tomáš Vlček

Předložená rigorózní práce se zabývá velice zajímavým, stále aktuálním, a zároveň poměrně závažným tématem okolností vylučujících protiprávnost, a to konkrétně krajní nouzi a nutnou obranu, které můžeme považovat za instituty svého druhu základní, pokud jde o oblast okolností, které jak v oblasti trestního práva, tak i v komplexu celého právního řádu, jsou chápány jako důvod pro vyloučení protiprávnosti, a tím i trestnosti určitého jednání.

Pro rigorózní práci se uvedené téma, dle mého názoru, velice dobře hodí. Nejde o téma příliš široké, zároveň ale v sobě zahrnuje řadu otázek jak teoretického, tak praktického dopadu. V neposlední řadě se u něj nabízí i možnost zajímavého srovnání domácí právní úpravy s přístupy k uvedeným institutům v trestním právu jiných zemí. I z těchto důvodů hodnotím výběr tématu velmi pozitivně.

Cílem práce autora bylo podle jeho vlastních slov zejména zhodnotit platnou českou právní úpravu obou vybraných okolností vylučujících protiprávnost, a to ve srovnání se zahraničními právními regulacemi krajní nouze a nutné obrany, konkrétně německou a slovenskou. Na základě tohoto zhodnocení měl autor za cíl případně formulovat návrhy de lege ferenda, které by mohly zlepšit právě českou právní úpravu krajní nouze a nutné obrany.

Pro dosažení uvedených cílů práce volil především metodu juristickou, analyticko-deduktivní, popisnou, kompilační a komparativní. Kromě rozboru právních předpisů a využití dostupné odborné literatury domácí i zahraniční pracuje autor dostatečně i s příslušnou judikaturou.

Svou práci autor systematicky člení do sedmi hlavních částí: 1. Úvod, 2. Protiprávnost jako znak trestného činu, 3. K okolnostem vylučujícím protiprávnost obecně, 4. Krajní nouze a nutná obrana de lege lata, 5. Omyly o krajní nouzi nebo nutné obraně, 6. Krajní nouze a nutná obrana ve vybraných zahraničních právních úpravách, 7. Zhodnocení platné právní úpravy krajní nouze a nutné obrany, návrhy de lege ferenda a závěr.

Takto zvolená systematika práce je naprosto logická a přehledná a postihuje v podstatě celou šíři zpracovávané problematiky.

Práce dále obsahuje seznam použité literatury, české, anglické a německé resumé.

Po formální stránce je práce na velmi dobré úrovni, což se týká jak použitého odborného jazyka, který nevykazuje významné nedostatky ani stylistického, ani gramatického charakteru. Autor rovněž správně odkazuje na použitou literaturu a další zdroje, přičemž zároveň dodržuje jednotnou citační normu. To se týká i závěrečného seznamu literatury a dalších použitých pramenů.

Autor zvolené téma zpracovává za využití solidního rozsahu pramenů, ať již jde o odborné monografie, učebnice, komentáře a články, tak rozhodnutí obecných soudů i Ústavního soudu. Pokud jde o odbornou literaturu, neomezuje se autor jen na literaturu tuzemskou, ale pracuje v dostatečné míře i se zahraničními zdroji.

Pokud jde o obsahové zpracování, autor při rozboru tématu postupuje od obecného ke konkrétnímu. Nejprve se věnuje protiprávnosti jakožto znaku trestného činu, kdy reflektuje různé teoretické přístupy k protiprávnosti v odborné literatuře. Sám má za to, že trestným činem se porušují normy trestního práva hmotného s tím, že k porušení normy trestního práva je ale zároveň nezbytné, aby pachatel porušil svým jednáním právní normu obecně, neboť vždy je třeba vycházet z právního řádu jako celku. S tímto názorem lze podle mého názoru souhlasit.

V další kapitole se autor věnuje okolnostem vylučujícím protiprávnost obecně, tj. charakterizuje tyto okolnosti, a to i ve vztahu k již zmiňovanému požadavku protiprávnosti, a stručně vymezuje jednotlivé okolnosti vylučující protiprávnost z pohledu platného trestního práva.

Za stěžejní kapitolu práce lze považovat část čtvrtou, v níž autor detailně rozebírá instituty krajní nouze a nutné obrany v platném trestním právu. Zde při analýze podmínek uplatnění těchto okolností vylučujících protiprávnost využívá významně judikатурních zdrojů, což zvyšuje srozumitelnost a čtivost práce. Zároveň to poskytuje důležitý pohled do soudní praxe a dokumentuje, že posuzování případů krajní nouze, příp. nutné obrany není často vůbec jednoduché. Autor se rovněž vyrovnává s různými názory na výklad jednotlivých znaků krajní nouze a nutné obrany. Zabývá se i některými zajímavými aspekty, např. situacemi vzájemného útoku.

Autor též stručně charakterizuje případy omylů o krajní nouzi nebo nutné obraně, a to v části páté. Se zajímavými úvahami se může v této souvislosti setkat v kapitole 5.2, kde se snaží autor vypořádat s právními omyly týkajícími se uvedených institutů, zejména pak s pozitivním právním omylem, který by měl posuzován ve smyslu § 19 trestního zákoníku.

Velice zajímavou je část šestá, která se věnuje vybraným zahraničním právním úpravám krajní nouze a nutné obrany a jejich srovnání s českou právní úpravou. Autor si vybral právní úpravu německou a slovenskou. Německá právní úprava je do značné míry doplňována německou trestněprávní naukou, která ovšem zahrnuje přístupy, které si významně protiřečí, nicméně například ve vztahu ke krajní nouzi může být i pro české právní prostředí inspirativní

posuzování takových případů, kdy v zájmu záchrany života dojde k usmrcení jiného, kdy německý přístup v zásadě nepřipouští, aby takový případ byl hodnocen jako krajní nouze vylučující protiprávnost, ale nejvýše jako nouze vylučující vinu (omlouvající nouze). Slovenská právní úprava se, pokud se týče krajní nouze a požadavku proporcionality, naopak může jevit jako značně diskutabilní, když připouští i způsobení stejné závažného následku ve srovnání s tím, jaký hrozil, na což ve své práci správně poukazuje sám autor.

V závěrečné části autor hodnotí českou platnou právní úpravu, a to i ve srovnání s výše uvedenou německou a slovenskou úpravou. Celkově hodnotí tuzemskou právní úpravu pozitivně, nicméně doporučuje, aby v úpravě krajní nouze byly zohledněny ty případy, kdy někdo za účelem záchrany většího počtu lidských životů, jiného usmrtí, a to obdobně, jak to řeší německé trestní právo, které zná institut omlouvající nouze. Dalším autorovým návrhem de lege ferenda (inspirovaným německou i slovenskou úpravou) je vyloučení trestní odpovědnosti v případě, že dojde k vybočení z mezí nutné obrany tak, že ta je zcela zjevně nepřiměřená z důvodu zmatku, strachu či úleku. V takových případech by ale nebyla vyloučena protiprávnost, to znamená, že proti takto neadekvátní obraně by byla přípustná nutná obrana. S uvedenými návrhy se mohu jistě ztotožnit.

Pokud jde o celkové zhodnocení práce, mám za to, že po obsahové i formální stránce splňuje požadavky kladené na práce daného typu. Jedná se především o zdařilou kompilaci, ale je třeba pozitivně hodnotit i fakt, že autor se nevyhýbá prezentaci vlastních názorů či návrhů, a zároveň prokazuje schopnost tyto své názory a návrhy dostatečně zargumentovat. Velice kladně lze také hodnotit autorovy rozborů zvolených zahraničních právních úprav, které je rovněž schopen dobře komparovat a vyvozovat i na základě toho inspirativní návrhy de lege ferenda. Předložená práce je poměrně čtivá a autorovy výklady srozumitelné a věcně správné, proto je možno práci doporučit případně i jako studijní materiál pro odbornou i laickou veřejnost.

Z uvedených důvodů doporučuji předloženou práci k ústní obhajobě. Pro ústní obhajobu nechť se autor zaměří na jednotlivé aspekty požadavku proporcionality u krajní nouze.

V Plzni dne 6. prosince 2019

JUDr. Simona Stočesová, Ph.D.